

PLATON VE RUSSELL'A GÖRE DEVLETİN BABA YERİNE GEÇMESİ PROBLEMİ

Osman ELMALI *

Özet: Aile, insanlık tarihi boyunca var olmuş ve günümüze kadar varlığını sürdürmüş bir kurumdur. Her çocuk, yapısından kaynaklanan farklılıklardan dolayı bazı sınıflamalara tabi tutulan, ancak sonuçta hepsi aile diye isimlendirilen bu kurumda dünyaya gelmektedir. Yapısından kaynaklanan farklılıktan dolayı bireyleri değişse de, baba aile içinde vazgeçilmez, en azından biyolojik olarak olmazsa olmaz unsurlardan bir tanesidir. Ancak babalık, yalnızca biyolojik yönü içermez. Belki de asıl olan, doğumdan sonra üstlenilmesi gerektiği düşünülen diğer görevlerdir. (koruma, bakım, sağlık vb). Bu çalışmada, işte bu görevler açısından devletin, babanın yerine geçebileceğini ileri süren iki düşünürün görüşleri ele alınmakta ve karşılaştırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Devlet, Baba, Aile, Platon, Russell.

I. Giriş

İnsanlık tarihi boyunca, her çocuğun, toplumun en küçük sosyal grubu olan bir aile içinde dünyaya gelmiş olduğu öngörülmektedir. Bu, geneli içine alan bir yargı olmasına rağmen, istisnalarının oldukça az olduğu söylenebilir (Elmalı, 2005: 123). Bu konuyla ilgili olarak bugüne kadar kaleme alınan eserlerin büyük çoğunluğunda ailenin, insanlık tarihiyle birlikte başladığı kabul edilmiş ve bu kurumun unsurları, ailenin yapısına bağlı olarak değişmek kaydıyla farklı şekillerde sıralanmıştır (Erdem, 1996: 199). Ancak aile yapısı nasıl olursa olsun (ataerkil, çekirdek vb.), hepsinde baba, ailenin vazgeçilmez bir üyesi olarak kabul edilmiş ve babaya aile içinde bir takım görevler de yüklenmiştir. Bu görevler, geleneksel anlayışa göre; babanın aile üyelerini barındırması, onların geçimini sağlaması, aile bireylerini koruması, himaye etmesi (Erdem, 1996: 213) ve en önemlilerinden biri olarak da çocukları eğitmesi (Bertrand, 1999: 125) şeklinde sıralanmıştır. Görülüyor ki, baba olma sadece biyolojik olarak değerlendirilmemekte, aynı zamanda doğan çocuğun bakımı, eğitimi, korunması vb. görevleri yerine getirme olarak da anlaşılmaktadır. Hatta denilebilir ki, babalık, birinci, yani biyolojik fonksiyonuyla değil, diğer fonksiyonlarıyla önem kazanmaktadır. Bilindiği gibi, günümüzde -özellikle Batı'da- isteyen çiftlere, istedikleri özellikleri taşıyan çocuk sahibi olmayı sağlamaya çalışan merkezler söz konusudur. Buralara başvuran insanların, doğal olarak, ebeveyn olmanın biyolojik yönünü hesaba katmıyor olmaları gerekmektedir. Diğer taraftan çocuk yuvalarında kalan çocukları evlat edinen insanlar da, aynı şekilde, ebeveyn olmayı, biyolojik olarak değerlendirmiyor görünmektedirler.

---

* Y.Doç.Dr., Atatürk Üni., İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri ABD.

Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi, babalığın asıl önemi biyolojik değil, doğumdan sonra başlayan diğer görevlerle ilgilidir. Ancak bununla birlikte, sözünü ettiğimiz geleneksel anlayıştır. Dolayısıyla geneli kapsamadığını belirtmek gerekmektedir. Çünkü, geçmişte bu anlayıştan farklı düşünceler ileri süren filozofların varlığı söz konusudur.

II. Platon'a Göre Devletin Baba Yerine Geçmesi Problemi

Bu konuda farklı görüşleriyle dikkat çeken filozoflardan biri Platon'dur (428-348). Ancak başlangıçta şu hususu vurgulamamız gerekmektedir: Çalışmamızda Platon'un gençlik dönemi eserlerinden olan Politeia (Devlet) isimli eserini dikkate aldık. Platon bu eserinde tam anlamıyla bir ütopya ortaya koyduğu için herhangi bir belirleyici yasadaki söz etmeksizin kurallar koymaktadır. Oysa yaşlılık dönemi eseri olan Nomoi (Yasalar) isimli eserinde Devlet'inde söz etmediği yasalardan söz etmekte ve birinci eserinde belirlediği birçok kuralı bu ikinci eserinde yasalaştırmaktadır. Yaşlılık dönemi eseri olan Yasalar isimli kitabında Platon düşüncelerinin bazılarını değiştirmiş olsa da, çoğu düşüncesini değiştirmemiş ancak yasalar çerçevesinde düzenlemiştir. Sözgelişi Devlet isimli eserinde Platon devleti oluşturan yurttaşların önemli sınıflarına (yöneticiler ve koruyucular) mülkiyet hakkı tanımazken Yasalar'da bu sınıflara devlet, kura çekmek suretiyle mal bölüştürerek kullanım hakkı vermekte ancak mülkiyet hakkını yine devletin elinde tutmaktadır. Platon, yurttaşların kendilerine paylaştırılan bu mülkleri satamayacaklarını, miktarını artıramayacaklarını yasalar çerçevesinde vurgulamaktadır. Yine evlendirme konusunu da yasalarla sınırlamakta, isteyenini istediğiyle evlenemeyeceğini, istediği kadar çocuk sahibi olamayacağını yasalarla kayıt altına almaktadır. Hatta Nomoi'de, ideal bir devlette her şeyin –kadınlar, çocuklar ve bütün mallar- ortak olması gerektiğini ileri sürerek, temel konularda Politeia'da benimsediği düşüncelerini sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Yasalar isimli kitabında önceki düşüncelerinden bütünüyle vazgeçmemekte, aksine bu düşüncelerini yasalarla dayanak altına almaktadır. (Platon, Yasalar, 740a-743e ve devamı) Ancak, bütün bunlara rağmen, bizim bu çalışmada Platon'un Politeia (Devlet) isimli eserini dikkate aldığımızı belirtmemiz gerekmektedir.

Platon, insanın tek başına kendi kendine yetemeyeceğini, başkalarına ihtiyaç duyduğunu, insanların eksiklerini ve ihtiyaçlarını gidermek için birbirlerine başvurmak zorunda olduklarını, yani insanların toplu halde yaşamalarının zorunlu olduğunu ifade etmektedir (Platon, 2000: 369 a,b; Özden, 6).

Platon, toplumu temelde, birbirine bağlı üç gruba ayırmıştır. Bunlar: İşçiler, koruyucular (veya savaşılar) ve yöneticilerdir (Platon, 2000: 415a; Davidson, 1956: 312). Filozof, daha çok koruyucular ve yöneticiler sınıfının oluşturulmasına önem vermektedir. Ona göre, iyi cins hayvan nesilleri yetiştirmek için nasıl en gürbüz ve en güçlüler birbirleriyle çiftleştiriliyorsa,

insan cinsi için de durum aynıdır. “En güçlü erkeklerle en güzel kadınlar seçilerek evlendirilmeli, en zayıf ve en kötü durumdakiler de birbirleriyle eşleştirilmelidir” (Özden, 14, 15). Böylece Platon, kendince, kaliteli insanlar oluşturmak istemektedir. Bu, elbette daha çok fizyolojik kaliteyi içine almaktadır, yoksa ‘iyi insan’, ‘hoşgörülü insan’ vb. anlamında değildir. Bunlar, anlaşılacağı gibi, birbirlerinden tamamen farklı şeylerdir (Başcı, 1996: 13, 20).

Platon, üçe ayırdığı toplumun, savaşçı (koruyucu) görevini yüklediği kesiminin eğitimine de diğerlerinden daha fazla önem veriyor görünmektedir. Ona göre savaş, teklerin hayatında olduğu gibi, toplumun hayatında da kötülüklerin kaynağı olan, başkalarından daha çok mal edinmek hirsından doğmaktadır (Platon, 2000: 373e). Ancak kötü de olsa, bu realite insan yaşamında vardır; Platon elbette bunun farkındadır ve kötülüğün önlenmesi gerektiğine inanmaktadır. Dolayısıyla ona göre seçilmiş bir savaşçılar grubuna ihtiyaç vardır. Savaşçı olan insanın, kendini savaş işlerine vermesi ve büyük bir özen ve sanat isteyen kendi işleriyle uğraşması gerekir (Platon, 2000: 374 a-e). Filozofun savaşçılara bu kadar çok önem vermesinin bir nedeni de belki, savaşçıların sadece yurdu dış düşmanlardan koruma değil, aynı zamanda iç güvenliği de sağlama görevini üstlenecek olmalarıdır.

Platon’a göre savaş için uygun bir yaratılış gerekmektedir. Savaşçı, düşmanı sezebilmek için keskin duyulu, sezdiği an kovalayabilmek için çevik, yakalayınca da dövüşmek için güçlü ve yiğit olmalıdır (Platon, 2000: 375 a-b).

Burada dikkat çeken önemli nokta; Platon’un ‘yaratılıştan savaşçı’ kavramıdır. Filozof, koruyucu (savaşçı) olacak insanın her şeyden önce, yaratılışının buna uygun olması gerektiği üzerinde durmaktadır. Bunun için de, yukarıda belirttiğimiz gibi Platon, toplumda kimin kiminle evleneceğine kendilerinin değil, devletin karar vermesi gerektiği kanaatine ulaşmaktadır. Anlaşıldığı gibi, devletin çocuk üzerindeki tasarrufu, filozofa göre, daha çocuk doğmadan başlamaktadır. Dolayısıyla bu tasarruf doğumdan sonra da devam etmekte ve babanın görevlerini tamamen devlet üstlenmektedir. Platon, geç dönem eseri olan *Nomoi*’de de evliliği önemsemekte, kimin kiminle evleneceğini, biraz tavsiye biraz da yasa gereği, belirlemektedir. (Platon, Yasalar, 1998: 774a-776c) Ancak öyle anlaşılıyor ki, evlilik konusundaki düşüncelerini *Politeia*’daki gibi yalnızca savaşçılarla sınırlamamakta ve bu konudaki aşırı belirlemeci tavrını da yumuşatmaktadır.

Platon, savaşçı olacak çocukların dünyaya geldikten sonraki eğitimine ise oldukça önem vermekte ve bu eğitimin nasıl olacağını detaylarıyla açıklamaktadır. Filozof, savaşçıların eğitiminde önce, söz sanatları ve edebiyatı da içine aldığı söylediği müzik eğitiminden başlanması gerektiğini belirtmektedir (Platon, 2000: 376e). Savaşçılar, küçük yaşta iken, iyiyi-kötüyü, doğruyu-yanlışı ayırt edemeyeceklerinden dolayı, onlara uydurma masallar anlatılmayacak, -ki o dönemde eski Yunan’da tanrıların da işin içine katıldığı uydurma masallar çok fazlaydı- kafaları karıştırılmayacaktır (Platon, 2000: 378 d-e). Örneğin, madem Tanrı iyi olarak kabul ediliyor, o takdirde iyi olarak

anlatılmalı, zarar veren kötü bir varlık olarak tanıtılmamalıdır (Platon, 2000: 379b).

Diğer taraftan, bedenın eğitimi de oldukça önemlidir. Savaşçılar, çocukluktan başlayarak ömür boyu dengeli bir biçimde fiziki eğitime tabi tutulmalıdırlar. Onların yiyip içtikleri bile kontrol altında tutulmalı, belli şeyleri yiyip içmelerine izin verilirken, bazı şeyleri yiyip içmelerine ise izin verilmemelidir (Platon, 2000: 40d- 404d).

Platon, aynı şekilde, Nomoi'de de çocukların eğitimini kurallara bağlamakta, müzik ve beden eğitimi öngörmekte ancak, yukarıda da belirttiğimiz gibi, bunu yalnızca yönetici ve savaşçı olacak çocuklar için düşünmemekte, yaygınlaştırmaktadır.(Platon, Yasalar, 1998: 764d-766d)

Anlaşılabacağı gibi Platon, kendisine göre en önemli sınıf olan savaşçıların, baştan sona her şeylerinin kontrol altında tutulmasını öngörmektedir. Hatta bu kontrol, belirtildiği gibi, savaşçılar doğmadan önce başlamakta ve filozof bir bakıma, günümüzde öjenik (ing. eugenic) diye isimlendirilen, 'doğacak çocuğun doğduktan sonraki özelliklerini belirleme, insanın soyaçekim yoluyla sahip olduğu özellikleri ıslah etme çalışması' şeklinde tanımlanabilecek olan bilimin uygulamasını kendi döneminde öngörmektedir.

Bu, elbette Platon'un yaşadığı dönemde biyoloji biliminin verileri doğrultusunda ve ışığında olmayıp, sadece anne ve babanın fiziki ve psikolojik özelliklerine bakılarak seçilmesi ve evlendirilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır (Platon, 2000: 458c,d, e, 460a).

Platon, koruyucuların ortak bir yaşam sürmeleri gerektiğini ifade etmekte (Özden, 15) ve onların özel yaşamlarının olamayacağını belirtmektedir.

Filozof, bu kadar önemli saydığı savaşçılar (koruyucular) sınıfını daha başlangıçta, evlendirilecek eşlerin seçimi ve denkliğini dikkate alarak, dünyaya gelmelerinden önce devletin belirlemesi gerektiğini ileri sürmekte ve devletin, çocuklar dünyaya geldikten sonra da bu ihtimamı onlara göstermeye devam etmesini istemektedir. Hangi karakter ve yapıdaki insanların evlenmelerinden doğacakları belirlenen geleceğin savaşçı çocuklarının, Platon'un devletinde, yukarıda bahsi geçen fiziksel ve psikolojik eğitimleri ise anne ve babalarına, dolayısıyla herhangi bir şekilde şansa bırakılmamaktadır. Yani Platon'a göre, savaşçı adayı olarak doğacak her çocuk, anne ve babasından alınacak, çocukların hem anneleri hem de babaları devlet olacaktır. Ona göre, "çocuklar ortak olacak, baba oğlunu, oğul da babasını tanımayacaktır" (Özden, 16) Böylece bir çocuğa anne ve babasının verebileceği her şeyi, Platon'un devletinde, bizzat devlet üstlenmiş olacaktır. Dolayısıyla, filozofa göre, çocukların bakımı, anne ve babanın görevi sayılabilecek her şey devlet tarafından üstlenilmiş olmaktadır. Devlet, bu çocukların bakımıyla ilgilenecek bir 'kurul' oluşturacak, bakımı bu kurul idare edecektir. Savaşçı olacak çocuklar devletin açtığı yuvalara yerleştirilecek, bu çocuklarla devletin tuttuğu bakıcı kadınlar ve bakıcı erkekler ilgileneceklerdir (Platon, 2000: 460b, c). Beslenme işini de aynı şekilde adı geçen kurul en ince detayına kadar düzenleyecek,

çocuklar için sütanneler bulunacak ve çocukları, emzirme döneminde, bu kadınlar emzireceklerdir.

III. Russell'a Göre Devletin Baba Yerine Geçmesi Problemi

Platon'un bu düşüncelerine benzer görüşler ileri süren, yani devletin babalığıyla ilgili görüşleri dikkat çeken bir başka filozof ise Russell'dır (1872-1970). Ancak Russell'ın görüşleri, Platon'da olduğu gibi, 'gerçekleşmesini istemek' şeklinde fikirler olmaktan daha çok 'değerlendirme' olarak göz önüne alınabilir.

Russell, aile içinde babanın rolünün gerekli olup olmadığı üzerinde düşünülmesi gerektiğini, ailenin, çocuğun psikolojisi üzerindeki etkisine Freud'un oldukça çarpık bir zihniyetle yaklaştığını ifade etmekte, babanın önemini azaltırken veya çoğaltırken ekonomik sistemlerin etkilerinin de göz önünde bulundurulması gerektiğine dikkat çekmektedir. Filozof, "kendimize devletin, babanın veya Platon'daki gibi hem annenin hem babanın yerini almasını isteyip istemediğimizi sormalıyız. Hatta normal şartlarda, çocuğa en uygun ortamı ebeveynin sağlayacağını düşünsek bile, ana-babadan birinin aldığı sorumluluğu taşımaya yeterli olmadığı veya karı-koca uyumsuzluğu sonucu gerçekleşen boşanmanın çocuğun çıkarına olup olmadığı durumları göz önünde tutmalıyız" (Russell, 1952: 135) demektedir.

Anlaşıldığı kadarıyla Russell düşüncelerini, çocuğun en iyi şartlarda nasıl daha mutlu ve daha iyi durumda olacağı endişesiyle ileri sürmektedir. O, yukarıda belirttiğimiz gibi, devletin çocuk üzerindeki tasarruf oranının ekonomik sistemlerle ilgili olduğunu ifade etmektedir. Bu konuyla ilgili olarak o örneğin, ekonominin temelini yiyecek temin etmeye dayandığı, ancak insanların yiyeceği yalnızca kendileri için değil, özellikle aileleri için elde etmeye çalıştıkları ve aile yapısı değiştiği zaman ekonomik isteklerin de amacının değişeceği, 'Platon'un Devleti'nde olduğu gibi, çocukların ana-babalarının elinden alınıp devletin ellerine verilmeleri durumunda sadece hayatın anlamının yok olmakla kalmayacağı, para biriktirmenin sebeplerinin de ortadan kalkacağı, bu açıdan bakıldığında, bireyler yerine, sadece devletin biricik kapitalist olacağı, komünist sistemlerde ise, bunun tersinin söz konusu olduğu şeklinde değerlendirmeler yapmaktadır. Diğer yandan o, aileyle özel mülkiyet arasındaki bağı inkar etmenin olanaksız olduğunu belirtmektedir (Russell, 1952: 9, 10). Russell'a göre aile, insanlıkla birlikte varolmuş olan bir kurumdur ve biyolojik olarak gebelikte, süt emzirme süresinde ve yavrunun yaşamasında babanın yardımını içinde barındırır. Ancak bir takım yerli kabilelere ve bazı hayvanlara bakarak çıkarılabilecek sonuca göre, babalığı harekete geçiren nedenler, ilkellerde ve uygar toplumlarda aynı değildir. Ona göre, ilkel toplumlarda baba, çocuğun kendisiyle herhangi bir biyolojik bağı olup olmadığını bilmez ve çocuk üzerinde hiçbir mülkiyet hakkı yoktur (Russell, 1952: 136). Russell, ileri sürdüğü bu düşünceden hareketle babalığın,

aile içinde önemsiz bir unsur olduğu sonucuna ulaşmakta ve yeni bir aile yapısı öneriyor görünmektedir.

Filozof, babalığı daha çok biyolojik rolle sınırlandırmakta ve babalarını küçük yaşta kaybedenlerin diğerlerinden daha kötü durumda olmayabileceklerini ileri sürmektedir. Yani babanın doğumdan sonra üstleneceği diğer görevleri, büyük ölçüde, biyolojik babanın görevleri olmaktan çıkarmaktadır. Ona göre, “elbette ideal bir baba hiç yoktan iyidir, ama babaların çoğu ideal olmaktan o kadar uzaktırlar ki, var olmamaları çocuk için daha iyidir” (Russell, 1952: 155).

Russell, şu anda dünyanın birçok ülkesinde var olan durumun zaten babalığı biyolojik olarak sınırlandığı kanısındadır. Ona göre, zorunlu eğitimin getirilmesi, babalığa ciddi bir müdahale olmuştur. Çünkü çocuklar, tatil günleri hariç, zamanlarının büyük bir kısmını evin dışında (büyük ölçüde okulda) geçirmekte ve devletin gerekli gördüğü şeyleri öğrenmektedirler. Bu öğrenimde ana-babanın düşüncelerine önem verilmemekte, okullar vasıtasıyla devletin çocuklar üzerindeki kontrolü fazlalaşmaktadır. Devlet, onların sağlığıyla ilgilenmekte, hatta zihinsel özürülü çocuklar, özel okullarda eğitim görmektedirler. Çocuklar yoksulsa beslenmekte, eğer ebeveynleri yapamıyorsa, her türlü ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmaktadır (Russell,1952: 142, 162,163).

Russell’a göre, devleti babanın yerine koyma süreci, net bir şekilde ortaya konamamakla birlikte, bugün devlet, anadan çok babanın görevlerini üstlenmiştir. Eğer üstlenmemiş olsaydı baba, devletin çocuğa yaptığı bütün işleri para harcayarak yapmak zorunda kalacaktı.

Bu bakımdan filozofa göre devletin, çocukların bakımı konusundaki görevi azalmayacak aksine artacaktır. Buna bağlı olarak, babanın çocuk üzerindeki tasarrufu ise azalacaktır. Çünkü babanın sosyal görevi, çocuğa muhtaç olduğu yaşa kadar bakmak, onu korumak vb.dir. Eğer bu görev devlet tarafından üstlenilirse, bireysel olarak babalığın bir anlamı kalmayacaktır (Russell, 1952: 165). Hatta Russell’a göre günümüzde artık görülmektedir ki, çocukların bakımında babanın önemi tek başına yeterli olmamaktadır. Bu yüzden çocuklar, babanın kişisel görev duygusuna bağımlı olmaktan çıkarılmalı ve çocuğun ihtiyaçları, gerekirse, kanunlarla belirlenmeli ve karşılanmalıdır. Gerçi ona göre, “eski çağlardan gelme bir duygu olan babaya bağımlılık, şimdilerde epeyce zayıflamış bulunmaktadır ve çok geçmeden de kaybolup gidecektir” (Russell, 1967: 115,116). Hatta günümüzde, anneliği de uzmanlar, bu konuda fazlaca bilgisi olmayan öz annelerden daha iyi yapabilmektedirler. Ancak bununla birlikte yine de filozofa göre annelik, babalık gibi değerlendirilemez ve çocuk için gereklidir. Filozofa göre, kadınlar çocuk yaptıklarında kendilerini onlara bakmaya adayacakları için, devlet onlara parasal yardımda bulunmalıdır. Ayrıca kadınlar çocuklarını büyüttükten sonra daha önce çalıştıkları işe dönebilmelidirler. Böyle bir sistem, kadının erkeğe bağımlı olmadan çocuk yetiştirmesini sağlayacaktır. Bir zamanlar çocuk,

cinselliğin kaçınılmaz bir sonucu iken, bugün istenilerek katlanılan bir sorumluluk haline gelmiştir. Ayrıca çocuk, ebeveynlerden çok devlete faydalı olacağı için de babanın bütün görevlerini devlet üstlenmeli ve masraflar devlet tarafından karşılanmalıdır. Ona göre devletin, babanın yerini alması endişelendirse de bu, uygar toplum olmanın bir gereğidir. Baba, çocuklar için koruma ve bakımı sağlayan güç olarak göz önüne alındığında, bunları devletin üstlenebileceği rahatlıkla düşünülebilir; korumayı emniyet güçleri, bakımı ise devletin başka bir birimi yürütebilir (Russell, In Praise.. 1967: 87; Russell, 1952: 167, 168, 240). Dolayısıyla devlet, çocuk için annenin değil ama, babanın yerine geçebilir, hatta bu görevi devletin kendi üstüne alması bazı durumlarda kaçınılmaz olabilir (Russell, Why I Am.. 1967: 116).

Bütün bunlarla birlikte Russell, şu an için henüz devletin tam olarak babanın yerine geçmiş olmadığını, ancak ilerde kadınların çocuklarını belli bir babayla değil devletle paylaşacaklarını ve istedikleri kadar çocuk sahibi olabileceklerini, çocukların biyolojik babalarının ise hiçbir sorumluluğunun olmayacağını söylemektedir. Russell buradan da bir çıkarsamada bulunmaktadır: Ona göre durum böyle olunca, tarihe olan ilgi ve geleneklerin sürekliliği azalacak, ayrıca babadaki, karısını ve çocuklarını saldırılardan koruma duygusunun yarattığı öfke gibi ilkel duygular yok olacak, insanlardaki savaşma eğilimi azalacak ve insanlar daha az aç gözlü olacaklardır (Russell, 1952: 148, 149).

Filozof, devletin, babanın yerini almasının yararlarından birinin yukarıda belirttiğimiz husus olduğunu söylerken, bu durumun başka yararlarından da bahsetmektedir. Ona göre, devletin baba rolünü üstlenmesi, çocukların sağlık şartlarını ve genel eğitim düzeyini geliştirecek, ayrıca çocuklara yapılan zulmü önleyecektir. Russell, devletin, çocuklardaki fiziksel sağlamlığı ve zihinsel becerileri de geliştireceğini ummaktadır. Böylece, özellikle aile dağıldığında doğabilecek kötü sonuçlar önlenmiş olabilecektir (Russell, 1952: 171). Çocukların giderlerinin baba değil de devlet tarafından üstlenilmesi, bunun doğal sonucu olarak da devletin kontrolü ve sorumluluğu altında olmaları, onların ebeveyn kusuru yüzünden ciddi zararlar görmelerini engelleyecektir (Russell, In Praise..., 1967: 95).

Bütün bunları belirtmesine rağmen Russell, devletin baba yerine geçmesinin sakıncalarının da olabileceğini ifade etmektedir. Ona göre ebeveynler, alışlageldiği gibi, çocuklarını severler ve onları politik materyallerinin bir parçası olarak görmezler. Halbuki devletten böyle bir tutumun beklenilmesi söz konusu değildir (Russell, 1952: 171). İnsanlara amaç olarak değil araç olarak bakılma tehlikesi vardır. Çocukların üstün kabiliyetleri yetkililerce köreltilir. Bugün artık erkeklerin cinsellikten çok, çocuk sahibi olmak için aile kurduklarını belirten (Russell, 1952: 159; Elmalı, 2005: 138-141) Russell, aslında erkeğin çocuklar ve anne üzerinde olabilecek baskıcı tutumdan kaynaklanan olumsuzlukları ortadan kaldırmak için babalık rolünü zayıflatmanın iyi olabileceğini düşünmüş olabilir. Çünkü o, babanın babalık

fonksiyonunu tamamen ortadan kaldıracak çok rijit bir söylem ortaya koymamaktadır. Hatta babanın babalık, annenin de annelik rolünü oynayabileceği sürekli birliktelikler kurmanın kadın ve erkek için serbest olması gerektiğini ifade etmektedir (Russell, 1952: 160). Hatta Russell, her babanın çocuklarını sevdiğini ve yoğun çalışma zorunluluğundan fazla zaman bulabildiğinde ise, onlarla ilgilendiğini söylemektedir (Russell, 1952: 142; Elmalı, 2005: 125-127). Bu durumda, Russell'a göre devletin, babanın sadece maddi sorumluluklarını üstlenmek durumunda olması söz konusu olmaktadır. Russell'ın bunu, sosyal devletin bir gereği olarak ortaya koymuş olması muhtemeldir.

IV. Platon'la Russell'ın Görüşlerinin Karşılaştırılması

Anlaşılabileceği gibi, bu konuyla ilgili olarak, Russell'la Platon arasında önemli farklılıklar vardır. Russell, oligarşik bir sistem içindeki insanlardan bahsederken, 'oligarşi babası' olmak üzere ayrılmamışlarsa, daha doğrusu, bunun için uygun bulunmamışlarsa, bu insanların beden ve kafalarından istifade edilen köleler haline sokulacağını ifade etmektedir. Dolayısıyla Russell, Platon'un aksine öjenik biliminin insan yaşamına uygulanmasına karşıdır. O, bugün evcil hayvanların bilimsel eşlemeyle oldukça ileri düzeyde geliştirildiklerini, ancak insanların aynı yöntemlerle istenilen yönde değiştirilebileceğinin tartışma konusu bile olamayacağını ifade etmektedir. Çünkü, Platon'dan farklı olarak, insanların, nasıl insanlar olacağını belirlemenin mümkün olmadığı kanaatindedir (Russell, 1952: 207). Ayrıca, Platon'un düşündüğünün aksine, insan soyunu ıslaha çalışmanın daha başka problemler de doğuracağını belirtmektedir. Russell'a göre, çocukların, doğumdan sonra tıpkı 'Platon'un Cumhuriyeti'nde olduğu gibi analarının ve babalarının elinden alınarak, özel sütanalar tarafından devlet kontrolünde büyütülmesi, bugün insanların genetik usuller çerçevesinde seçilerek üretilmesine benzemektedir. Bunun sonucunda ise, idare edenlerle, idare edilenler arasındaki kabiliyet farkı gittikçe büyüyecek ve bu gelişme, birbirinden tamamıyla farklı özelliklere sahip, apayrı iki insan türü haline gelinceye kadar devam edecektir (Russell; 1993: 71). Ancak Russell, Platon felsefesinde var olan insan soyunun ıslahı konusunda, Platon'a sadece, aşırı zihinsel bozukluğu olanların üremelerinde bir ıslah çalışması olabileceği noktasında katılmaktadır (Russell, 1952: 204). Fakat genel olarak Russell, Platon'un aşırı zihinsel bozukluğu olan çocukların üremeleri konusundaki ıslah dışında kalan öjenikle ilgili düşüncelerine karşı çıkarak, insan soyunun ıslahı için herhangi bir şey yapmanın doğru olmayacağını ve buna şiddetle karşı olduğunu belirtmektedir (Russell, 1952: 208). Çünkü filozof, devletin babalığını, anlaşıldığı kadarıyla, yalnızca 'babanın çocuğuna karşı olan maddi görevleri'ni devletin üstlenmesi noktasında onaylamaktadır.

Yine, devletin ebeveyn yerine geçmesi ile ilgili Platon'la Russell arasındaki önemli farklardan biri de, Platon'un, devleti hem annenin hem de

babanın yerine koymasına rağmen Russell'ın, devletin sadece babanın görevlerini üstlenebileceği hususundaki düşünceleri noktasındadır. Russell, çocukları babalarından olduğu gibi annelerinden de ayıran Platon'u eleştirmektedir. Ona göre, devlet, ananın değil yalnızca babanın yerini alabilir. O, "eğer çocuklar bir gün tamamen devlete bağımlı hale gelirlerse, korkarım dünya bugünkünden çok daha fazla kana susamış hale gelecektir" (Russell, 1952: 174) demektedir.

Diğer yandan Russell, Platon'un dikkate almamasına karşın, çocuklara karşı sevgi ve şefkatin de önemli olduğunu vurgulamaktadır. O, "Platon'un önerisi üzerine söylenecek bir şey olduğunu sanmıyorum. Ana-baba sevgisi çocuğun gelişiminde büyük rol oynar ve bu sevgiyi yalnızca anadan veya yalnızca babadan almak hiç yoktan iyidir, ama ikisinden de yoksun kalmanın sonuçları kötü olabilir" demektedir (Russell, 1952: 156). Bununla birlikte, daha önce de belirttiğimiz gibi, Russell'a göre, eğer devlet belli nedenlerden dolayı çocuğu himayesine alacaksa, bu sadece babanın görevlerini üstlenmek noktasında olabilir. Yoksa devletin, annenin yerine geçmesini Russell söz konusu bile etmemektedir. Filozof, bu konuda, Platon'un düşündüğü gibi düşünmemesini ise, kimsesiz çocuk yuvalarındaki çocukların durumlarını görmesine bağlamakta ve "belki de Platon gibi düşünmeme engel olan faktör, kimsesiz çocukların kaldığı yuvalardır" (Russell, 1952: 14) demektedir.

V. Sonuç

Sonuç olarak görülüyor ki, Platon bireyin biyolojik babalığına bile önem vermeyerek, babalık kavramını birey üzerinden kaldırırken, Russell biyolojik babalığın önemsiz olduğunu söylememekte, yalnızca çocuğa karşı babanın yapması gerektiği kabul edilen sosyal görevler noktasında bireyi geri plana itip, devleti öne çıkarması söz konusu olmaktadır.

Abstract: Family is important institution in societies since immemorial times. Father is important member of family. However fatherhood has not been being considered only from the point of view of biological functions. Father is obliged to guard and sustain etc. his childrens. Therefore, maybe fatherhood is important in this point. Can the state perform these missions? Platon and B. Russell have been claimed that state perform these duties. In this article was argued views of Platon and B. Russell.

Key Words: State, Father, Family, Platon, Russell.

Kaynakça

- Başcı, Vahdettin, (1996), **Taassup ve Hoşgörü**, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum.
- Bertrand, Alexis, (1999), **Ahlak Felsefesi**, Çev. Salih Zeki, Sad. Hayrani Altıntaş, Seba Yayınları, Ankara.
- Davidson, Robert F, (1956), **Philosophies Men Live By**, The Dryden Press, Fourth Printing, New York.
- Elmalı, Osman, (2005), **Bertrand Russell'da Ahlak Felsefesi**, Ataç Yayınları, İstanbul.
- Erdem, Hüsameddin, (1996), **Ahlak**, Konya.
- Özden, H. Ömer. "**Platon ve Campanella'nın Siyaset Felsefelerinin Kısa Bir Kritiği**", <http://www.dinbilimleri.com/dergi3/platonvecampanella.htm>
- Platon, (2000), **Devlet**, Çev. Sebahattin Eyüboğlu-M. Ali Cimcoz, 2. Baskı, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- , (1998), **Yasalar**, Çev. Candan Şentuna-Saffet Babür, 2. Baskı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Russell, Bertrand, (1967), **In Praise of Idleness and Other Essays**, George Allen and Unwin Ltd., Fifth Impression, London.
- , (1993), **İnsanlığın Geleceği**, Çev. İlhami Kaya, Divan Yayınları, İstanbul.
- , (1952), **Marriage and Morals**, Unwin Books Ltd., Tenth Impression, London.
- , (1967), **Why I am Not a Christian**, George Allen and Unwin Ltd., London.